

Εθνικόν Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον
Ἀρχιτεκτονικὴ Σχολή
Ἔδρα Ἱστορίας Ἀρχιτεκτονικῆς
Καθηγητὴς Χ. Μπούρας

Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης
Πολυτεχνικὴ Σχολή - Τμήμα Ἀρχιτεκτόνων
Ἔδρα Κτιριολογίας
Καθηγητὴς Π. Τζῶνος

ΦΑΛΗΓΟΣ
ΣΥΝΤΑΞΙΩΣ
ΕΠΙ ΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε επιστημονική εργασία αποβλέπει με τρόπο άμεσο ή έμμεσο στην προώθηση της επιστήμης, στην προσηύκτη δηλαδή νέων στοιχείων στο οικοδόμημα του επιστητού, της γνώσεως.

Αυτό προϋποθέτει άφ' ενός προβληματισμό και έρευνα σε ζητήματα λίγο ή πολύ πρωτότυπα, και άφ' ετέρου μία μέθοδο στην άνεύρεση και την διατύπωση των νέων στοιχείων, ένα συγκεκριμένο δηλαδή σύστημα εργασίας.

Σέ κάθε επιστημονική μελέτη μπορεί κανείς να διακρίνει τά εξής στάδια:

1. Έντοπισμό και διατύπωση της περιοχής και του αντικειμένου της μελέτης.
2. Καθορισμό στρατηγικής για την πραγματοποίηση της μελέτης.
3. Πραγματοποίηση της μελέτης, ή όποια συνίσταται σε
  - α. τεκμηρίωση
  - β. διερεύνηση
  - γ. διατύπωση συμπερασμάτων
4. Παρουσίαση της μελέτης.

Στό στάδιο της πραγματοποιήσεως της μελέτης διακρίνονται δύο φάσεις, μία φάση άναλύσεως και μία συνθέσεως. Ή αναλυτική φάση μπορεί να χαρακτηριστεί ή τεκμηρίωση και έν μέρος ή διερεύνηση, ένω ή διατύπωση συμπερασμάτων έχει σαφή συνθετικό χαρακτήρα. Άνάλογα με τό άν μια μελέτη περιλαμβάνη μόνο την πρώτη ή και την δεύτερη φάση χαρακτηρίζεται όλόκληρη ως αναλυτική ή συνθετική μελέτη. Αυτό δέν σημαίνει, ότι και οι δύο φάσεις πρέπει να γίνονται πάντοτε από τό ίδιο πρόσωπο, αλλά ότι κάθε μελέτη είναι μία διαδικασία κεκερασμένη, ή όποια στηρίζεται στην επιστήμη και οδηγεί στην προώθηση της επιστήμης.

Μία εργασία, ή όποια άποτελεί συμβολή στην επιστήμη, μπορεί να περιωρίζεται σε μία από αυτές τις φάσεις, ή άκόμα και σ' ένα τμήμα τους άρκει να είναι πρωτότυπη και έκπαινευτική. Έν πάση περιπτώσει ένα κείμενο με αξιώσεις σοβαρής μελέτης έχει συνήθως χαρακτήρα συνθέσεως και παρουσιάζει τά συμπεράσματα μιας έρευνας, ή άνακαιφαλαιώνει τά συμπεράσματα αυτά (ή και άλλα προηγουμένων μελετών) για να διατυπώσει ευρύτερα κορύσματα ή να θεμελιώσει νέες επιστημονικές θεωρίες.

Άν και πολλά πράγματα στη διαδικασία έκπονήσεως μιας μελέτης έχουν χαρακτήρα προσωπικό, μερικά άλλα μπορούν να γίνουν τό αντικείμενο εκπαίδευσσεως. Συγκεκριμένα ό τρόπος του διαβάσματος των κειμένων της βιβλιογραφίας,

καθώς και ο τρόπος συντάξεως μιας επιστημονικής μελέτης μπορούν να βελτιωθούν κατά πολύ, αν ακολουθηθούν όρισμένες οδηγίες. Η παρουσίασις, τέλος, ενός κειμένου, υπόκειται σε κανονισμούς, υποχρεωτικούς στα επιστημονικά ιδρύματα, οι οποίοι έπι ύλης μπορούν να διδαχθούν.

Στα σημεία αυτά το παρόν έχει σκοπό να βοηθήσει τους σπουδαστές, έτσι ώστε να γίνουν ή εργασία τους πιο αποδοτική και πιο εύκολη.

A. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΒΑΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

"Αν και ο καθ' ένας έχει δικό του τρόπο διαβάσματος και μελέτης, είναι γνωστό πως ή κατανόηση και ή άφομοίωση βελτιώνονται κατά πολύ, όταν παράλληλα με την ανάγνωση κρατούνται σημειώσεις.

Προκειμένου περί άκλου διαβάσματος, που αποβλέπει στην αύξηση των γνώσεων, οι σημειώσεις αυτές μπορούν να είναι πρόχειρες και αυτοσχέδιες. "Αν όμως το διάβασμα έχει τελικό σκοπό την σύνταξη μιας επιστημονικής μελέτης, τότε οι σημειώσεις μας είναι σκόπιμο να γίνονται με κάποιο σύστημα, το οποίο ονομάζουμε αποδελτίωση. Μπορούμε να αποδελτιώνουμε κάθε στοιχείο, το οποίο θεωρούμε χρήσιμο για τον τελικό μας σκοπό, δηλ. το βασικό νόημα κεφαλαίων ή παραγράφων, που μας ενδιαφέρουν, ειδικές πληροφορίες για επί μέρους θέματα, αυτούσιες φράσεις, που θα μεταχειρισθούμε σαν παραθέματα μακρολεξιμικά κρέκει να έχουμε υπ' όψη ότι καλό είναι, να συμπεριλάβουμε όλα εκείνα τα στοιχεία, από τα βιβλιογραφικά στοιχεία (βλ. βιβλιογραφία" σελ. 8 κατωτέρω) μέχρι τις ειδικές πληροφορίες του κειμένου, τα όποια θα μας έπιτρέψουν την τελική σύνταξη της μελέτης μας χωρίς να χρειασθώ να άντρέξουμε κάτι στο κρωτότυπο. Δεν νοείται λοιπόν συστηματική μελέτη χωρίς αποδελτιώσεις και χωρίς δελτία.

Δελτία λέγονται κομμάτια χαρτιού, στα όποια καταγράφονται τα νοήματα και τα χρήσιμα στοιχεία. "Εναντι των τετραδίων, καταστήλων, σημειωματαρίων κ.τ.λ. παρουσιάζουν ούσιώδη πλεονεκτήματα, τα σπουδαιότερα από τα όποια είναι ότι μπορούν να αλλάξουν σειρά, έπιτρέπουν την παρεμβολή άλλων δελτίων, μπορούν να αντικαθίστανται, μπορούν να σχηματίζουν ομάδες, κ.ο.κ. Τα δελτία μπορούν να έχουν οποιοδήποτε μέγεθος και σχήμα, αρκεί να είναι ομοιόμορφα. Συνήθως γίνονται από χονδρό χαρτί και έχουν διαστάσεις υποκολληλαία των σχημάτων D.I.N. "Ετσι στην αγορά κυκλοφορούν δελτία στις διαστάσεις 7,50X12,50 εκατ. 10,60X14,90 εκ. και 13,00X20,4 εκατ. Κυκλοφορούν επίσης δελτία σε διαφόρους χωματισμούς, εις τρόπον ώστε να διευκολύνονται παράλληλες αποδελτιώσεις για δύο, τρεις ή περισσότερες εργασίες.

Πρέπει να γνωρίζουμε την πηγή κάθε πληροφορίας που κρατάμε σε δελτίο. Αυτό σημαίνει ότι σε κάθε δελτίο που χρησιμοποιούμε πρέπει να αναγράφεται, με τρόπο μη έπιδεχόμενο σύγχυση, το βιβλίο, επιστημονικό περιοδικό ή άλλο έντυπο, από το όποιο προέρχεται ή πληροφορία. "Ο τρόπος με τον όποιο καταγράφονται

τά στοιχεία της πηγής είναι άκριβώς εκείνος με τον όποιο συντάσσονται οι παραπομπές σε υποσημειώσεις (βλέπε σελ. 7 κατωτέρω).

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ (INDEXES)

Θα κρέκει να σημειωθώ ότι αποδελτιώσεις σε δελτία γίνονται πολλές φορές χωρίς συγκεκριμένο στόχο μελέτης. Πρόκειται για εργασίες, που γίνονται σε έρευνητικά κέντρα και σκοπό έχουν να διευκολύνουν την άνεύρεση πληροφοριών για όμοιους έρευνες. Οι αποδελτιώσεις αυτές, οδηγούν στην σύνταξη εύρετηρίων, τα όποια είναι κορύτιμα για κάθε είδους επιστημονική δουλειά. Στην περίπτωση αυτή τα δελτία έχουν ειδική συνήθως μορφή. Πολύ γνωστά είναι τα εύρετήρια βιβλιοθηκών.

Συμπληρωματικές πληροφορίες για τα εύρετήρια:

Στην σύνταξη εύρετηρίων σε επιστημονικά βιβλία, ή ακόμα σε παντοειδή άρχεα και βιβλιοθήκες, ή κατά σειρά τοποθέτησις γίνεται πάντοτε άλφαβητικώς.

Συνήθως ή εύρετηρίασις γίνεται,

α) κατά συγγραφέα. Τότε κατατάσσονται με άλφαβητική σειρά τα έπιθέτα των συγγραφέων και προκειμένου περί του ίδιου έπιθέτου, τα όνόματα.

"Υπάρχουν επίσης:

β) Εύρετήρια κυρίων ονομάτων (γενικά, συνήθως σε βιβλία)

γ) Εύρετήρια μνημείων τέχνης και άρχιτεκτονικής (κατά τοπωνύμιο)

δ) Εύρετήρια κατά είδος μνημείων τέχνης και άρχιτεκτονικής.

ε) Εύρετήρια κατά καλλιτέχνη (συνήθως για την ιστορία της Τέχνης).

ς) Εύρετήρια κατά άρχιτέκτονα

η) Εύρετήρια κατά ύλικό, κατασκευαστική μέθοδο κ.λ.π.

"Υπάρχουν δυνατότητες μηχανογραφικής και ήλεκτρονικής εύρετηρίασις πληροφοριών κατά τους παραπάνω ή και άλλους τρόπους.

B. Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΕΝΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Μετά από την έρευνα και το γενικό διάβασμα, έχουν μείνει στα χέρια του μελετητού τα δελτία σε μικρό ή μεγάλο άριθμό, καθώς και παντοειδή άλλα στοιχεία, τα όποια θα πάρουν άμεσα ή έμμεσα θέση στο κείμενό του. Το ύλικό όμως αυτό δεν έχει νόημα, αν δεν υπάρχει ήδη ή κεντρική ιδέα του τί έπιδιώκεται να δεχθώ με τη μελέτη, αν δηλαδή δεν σχετίζεται με τοόκο άναγκαίο το ύλικό με το θέμα της εργασίας. Πράγματι, προϋπόθεση για την σύνταξη του κειμένου μιας επιστημονικής μελέτης άκοτερεί ή ώριμιασθή του στη σκέψη του μελετητού, και το ξεκαθάρισμα των έννοιών εκείνων, που κρέκει ο μελλοντικός άναγνώστης να άντλή από αυτό.

Όπως σε κάθε σύνθεση έτσι και στην περίπτωση αυτή είναι απαραίτητη ή διατύπωση ενός προσηδίου, στο οποίο θα μελετηθεί ή δομή του κειμένου. Δεν μπορεί κανείς να αρχίσει να γράφει χωρίς να έχει εξακαθαρίσει καλά θά είναι τα μέρη της εργασίας, τί έκταση θά πάρη τό καθ'ένα, πώς σχετίζονται τά μέρη μεταξύ τους, και πώς σχετίζεται ή έκταση του κάθε μέρους με εκείνη του συνόλου. Στο διάγραμμα, πριν δηλαδή από τό κυρίως γράψιμο, επιβάλλεται να λυθούν πολλά προβλήματα βασικής σημασίας για τήν έσωτερική οίκονομία του έργου.

Τό πρώτο διάγραμμα μπορεί να γίνει σε έκταση μιας σελίδος περίπου, από μνήμης. Με τίς κεντρικές ιδέες δηλαδή που έχει ο μελετητής προχωρεί στην σύνταξη ενός πρώτου σχεδίου, με τούς τίτλους περιεχομένων, τρόπον τινά, της τελικής εργασίας.

Τό δεύτερο διάγραμμα συντάσσεται, αφού ο μελετητής ανατρέξει στο σύνολο του ύλικού, που έχει συγκεντρώσει, διαβάζοντας όλα τά δελτία του. Τό δεύτερο προκύπτει με τόν όμοιομερή κατά τό δυνατόν εμπλουτισμό του πρώτου διαγράμματος, έχει έκταση τριών ή τεσσάρων σελίδων, και περιέχει υπό μορφήν προτάσεων τό σύνολο των θέσεων και απόψεων, που θά αναπτυχθούν στην μελέτη. Τό δεύτερο αυτό διάγραμμα, που θά αποτελέση τόν οδηγό της συντάξεως του κειμένου μας, πρέπει να τύχη μεθοδικής έπεξεργασίας με επανειλημμένες γραφές, έτσι ώστε να αποκρυσταλλωθεί κατά τρόπο ίκανοποιητικό τό σύνολο. Είναι φανερό πάντως ότι ή έκτασις και ή πυκνότης του διαγράμματος δεν είναι κάτι, που μπορεί να ορισθί με γενικό κανόνα.

Μετά τήν αποκρυστάλλωση του τελικού διαγράμματος γίνεται ή έπιλογή των δελτίων. Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι πολλές από τίς πληροφορίες, που κινήθηκαν κατά τό διάβασμα, κινούνται τώρα άχρηστες. Αυτό είναι φυσική συνέπεια του ότι κατά τό διάστημα της έρευνής και του διαβάσματος δεν είχαν ακόμα κληρώως διαμορωθί οι στόχοι της εργασίας.

Μετά τήν απομάκρυνση των άχρηστων δελτίων, έπακολουθε ή ταξινομήσι τους κατά αλφαβητική σειρά (με τό έπίθετο του συγγραφέως) και έν συνεχεία ή άριθμησις τους. Κάθε δελτίο, κέρνει αύξοντα άριθμό. (Είναι έξ' ίσου δυνατό να άριθμούμε τά δελτία ήδη με τήν πρόοδο του διαβάσματος και όχι μετά τό τέλος του. Αυτό γίνεται κυρίως όταν ή άποδελτίωσις δεν περιρρέει μόνο σε σύντομα πληροφοριακά στοιχεία, τά όποια προφανώς είναι άχρηστα μετά τήν χρησιμοποίησι τους για τήν σύνταξη της μελέτης μας, αλλά περιλαμβάνη και περιήψη του νοήματος παραγράφων ή κεφαλαίων καθώς και αυτούσιες φράσεις των κειμένων, δηλ. στοιχεία, στα όποια ένδέχεται να ανατρέξουμε και μετά τό τέλος της έπιστημονικής μελέτης, για τήν έπίσχεση είδικά τά συλλέγουμε.)

Έπακολουθε ή ένημέρωσις του διαγράμματος. Στο δεξιό δηλαδή περιθώριο του γενικού και άποφασισμένου διαγράμματος της εργασίας, γράφονται σε αντίστοιχία οι άριθμοί των δελτίων, που άφορούν σε κάθε έννοια. Είναι φανερό ότι μερικά δελτία μπορεί να χρησιμοποιηθούν περισσότερες από μία φορές, ότι πολλές έννοιες δεν έχουν διόλου δελτία, όπως και ότι σε μερικά σημεία έχουν μαζευθί πολλά δελτία μαζί.

Μετά από τήν προεργασία αυτή, αρχίζει ή τελική φάσις της συντάξεως του κειμένου. Πολλοί συνιστούν ταχεία διατύπωση των έννοιων και εξακαθάρισμά τους σε μία δεύτερη ή τρίτη γραφή, ένω άλλοι προτιμούν μεγαλύτερη έπιμέλεια στο πρώτο γράψιμο, που χρειάζεται μικρές μόνον αλλαγές έκ των ύτέρων. Έκείνο που έχει σημασία είναι ο σεβασμός του διαγράμματος, της αντιμετώπισεως δηλαδή του κειμένου ως οργανικού συνόλου.

Συνιστάται τό γράψιμο σε δύο σελίδες συγχρόνως. Στην δεξιά γράφεται τό κυρίως κείμενο (με περιθώριο άριστερά 4 εκ. για ένδεχόμενες προσθήκες ή αλλαγές) και στην άριστερά οι ύποσημειώσεις του κειμένου. Η αντίστοιχία τους μπορεί να έπισημαίνεται προσωρινά με μολύβι, (με άστερίσκους ή σταυρούς) Μετά τό τέλος της εργασίας, και πριν από τήν δακτυλογράφηση, γίνεται ή τελική άρίθμηση των ύποσημειώσεων, με συνεχή άρίθμηση (βλ. σελ. 7 κατωτέρω) και αντίστοιχως ένημερώνεται με τούς άριθμούς τό τελικό κείμενο.

Γ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η παρουσίασις μιας έπιστημονικής μελέτης έχει προφανώς σκοπό να κάνει τό περιεχόμενο της κατανοητό για τόν άγνωστό, με τόν άποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο.

Αυτό γίνεται βέβαια, κατ' αρχήν με τήν ένοπτική διάταξη της ύλης σε κεφάλαια, ένότητες, παραγράφους κ.τ.λ. (έναν είναι δυνατόν άριθμημένα με τό δεκαδικό σύστημα), τήν σαφή και λογικά συνεπή διατύπωση των νοημάτων, τήν τήρηση ένιαίας γλώσσας σε όλο τό κείμενο κ.ο.κ. Συγχρόνως όμως είναι απαραίτητο να τηρούνται και άρισμένοι διεθνώς καθιερωμένοι κανόνες και τύποι, οι όποιοι άκουσκούδων στην τυποποιημένη παρουσίαση είδικών στοιχείων της μελέτης, όπως π.χ. ύποσημειώσεις, περιγραφία κ.λ.κ. για τήν άποφυγή συγχύσεων και παρεξηγήσεων, που μπορούν να προκύψουν από μιάν άτυπη παρουσίαση των στοιχείων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τήν δημοσίευση ενός έπιστημονικού κειμένου σε βιβλίο ή περιοδικό.

Γ.1 ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Γενικά, καμία λέξη στο κείμενο δεν γράφεται συντεταγμένη. Έξαιρούνται το δηλ. (δηλαδή) το π.χ. (παραδείγματος χάριν) καθώς και ονομασίες ιδρυμάτων, που γράφονται με τα αρχικά τους κατά κοινή παραδοχή, αφού την πρώτη φορά που εμφανίζονται στο κείμενο έχουν αναγραφηθεί συντεταγμένες (π.χ. πρώτη φορά: Τεχνικό Έπιμελητήριο Ελλάδος και μετά: Τ.Ε.Ε.). Έξαιρούνται επίσης οι τίτλοι των επιστημονικών περιοδικών, που δίδονται, όπως και στις ύποσημειώσεις, συντεταγμένοι. Στην περίπτωση αυτή καλόν είναι, μέσα σε κάθε εργασία να παρατίθεται ιδιαίτερος πίναξ συντομογραφιών (βλ. παρακάτω, και παράρτημα Α').

Γ.2 ΤΙΤΛΟΙ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ Κ.Τ.Λ. ΕΝΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Οι τίτλοι: βιβλίων, περιοδικών, δοκιμίων, θεατρικών έργων, φυλλαδίων, επισήμων εγγράφων, εφημερίδων, δελτίων, εκθέσεων και άλλων αυτότελων εκδόσεων, οι όποιοι αναφέρονται εντός του κειμένου, υπογραμμίζονται (ή τυπώνονται με πλάγια στοιχεία). Π.χ. "... και όπως αναφέρει ο Π.Μιχαήλ στην Αίσθητική του μπετόν άρμέ, οι σχέσεις των διατομών....". Οι τίτλοι ανεκδότων μελετών ή μελετών που αποτελούν τμήμα μιας ευρύτερης μελέτης καθώς και τίτλοι κεφαλαίων βιβλίων, άρθρων περιοδικών, δοκιμίων, διαλέξεων δημοσιευμένων σαν μέρος μιας συλλογής, δακτυλογραφημένων ή πολυγραφημένων δοκιμίων, εκθέσεων, και λοιπών κειμένων, που δεν αποτελούν αυτότελες εκδόσεις, αλλά περιλαμβάνονται σε ευρύτερες εκδόσεις, μπαίνουν σε εισαγωγικά π.χ. "... όπως αναφέρει ο Π.Μιχαήλ στο "Η αξία του γραφικού στη Βυζαντινή τέχνη "Αίσθητικά θεωρήματα...."

Γ.3 ΞΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Καλό είναι να αποφεύγεται η χρησιμοποίηση ξένων λέξεων μέσα στο ελληνικό κείμενο.

Έξαιρηση πρέπει να γίνεται, όταν δεν υπάρχει ο αντίστοιχος όρος στην Ελληνική, όταν ο όρος αυτός έχει καθιερωθεί διεθνώς σε μία ξένη γλώσσα, ή όταν πρόκειται για τοπωνύμιο, το όποιο δεν έχει μία κοινή παραδεκτή μετάφρασή του στην Ελληνική, όνομα πτώματος, σχολής κλπ.

π.χ. Ψυχολογία της Gestalt

Los Angeles

Το Schauspielhaus του Βερολίνου

Η θεωρία του Bauhaus

Γ.4 ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι ύποσημειώσεις χρησιμοποιούνται για να εξηγήσουν έννοιες, να αποδώσουν παραθέματα (δηλ. να αναφέρουν την πηγή του παραθέματος), να δικαιολογήσουν (παραπέμποντας) απόψεις, που άλλου ύπεστήριξαν, ή να ευρύνουν την πληρο-

φόρηση σε όρισμένο σημείο του κειμένου. Ύποσημειώσεις δεν χρειάζονται για γενικές γνώσεις, που υποτίθεται ότι κατέχει ο αναγνώστης της μελέτης, είναι όμως απολύτως απαραίτητες προκειμένου περί παραθεμάτων και συγκεκριμένων ξένων γλωσσών.

Στο τυπωμένο κείμενο, ο αριθμός ("δείκτης") της ύποσημείωσης, τοποθετείται συνήθως, χωρίς κανένα διακριτικό γνώρισμα, στο πάνω μισό διάστημα της τελευταίας λέξης της φράσης, στην όποια ή ύποσημείωση αναφέρεται (βλ. παράδειγμα στα "Παραθέματα"). Αν είναι αναγκαίο να σχολιασθή ένα συγκεκριμένο τμήμα προτάσεως του κυρίως κειμένου, τότε ο αριθμός της ύποσημείωσης τοποθετείται άμεσα μετά απ' αυτό το τμήμα.

Ο αντίστοιχος αριθμός και το κείμενο της ύποσημείωσης παρουσιάζονται συνήθως στα βιβλία και τα επιστημονικά περιοδικά, ως εξής:

α) Στο κάτω μέρος της σελίδος του κυρίως κειμένου

β) Στο τέλος του άρθρου ή του βιβλίου, ανεξάρτητα προς το κυρίως κείμενο. Οι ύποσημειώσεις δίδονται πάντοτε με στοιχεία και διάστιχα μικρότερα από αυτά του κυρίως κειμένου.

Η άρτιση των ύποσημειώσεων γίνεται συνήθως με τρεις τρόπους, ανεξάρτητους με τους παραπάνω τρόπους παρουσιάσεώς τους α) Κατά σελίδα β) Συνεχής για όλο το κείμενο γ) Συνεχής για κάθε αυτότελες κεφάλαιο. Τέ περιπτώσεις όμως μελετών δακτυλογραφημένων ή πολυγραφημένων οι ύποσημειώσεις δίδονται πάντοτε στο τέλος, και με συνεχή, ή με συνεχή κατά κεφάλαιο άρτιση. Ταξινομούνται δηλαδή σ' ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο, που επιγράφεται "ύποσημειώσεις" και το όποιο ακολουθεί το κυρίως κείμενο, αλλά προηγείται της βιβλιογραφίας.

Οι ύποσημειώσεις εκείνες, οι όποτες είτε αποδίδουν ένα παράθεμα είτε παραπέμπουν σε άλλη επιστημονική εργασία (παραπομπές) συντάσσονται πάντοτε με τρόπο ομοιόμορφο, δηλαδή α) με όρισμένη σειρά παροχής στοιχείων, και β) με όρισμένες συντομογραφίες, που έχουν σκοπό να περιορίσουν κατά το δυνατόν το μήκος τους. Τόσο η σειρά, όσο και οι συντομογραφίες δεν διαφέρουν από τα αντίστοιχα στην τήρηση δελτίων κατά το διάβασμα ή την έρευνα.

Σε μία ύποσημείωση μπορούν να υπάρχουν μία δύο ή και περισσότερες παραπομπές, στο ίδιο ή σε παρεμφερές αντικείμενο.

Στις ύποσημειώσεις αρκεί η παροχή των κατωτέρω στοιχείων. Τα κλήρη στοιχείου του έργου, υπό όποιο γίνεται ή παρακομή, πρέπει να καταγράφονται στην βιβλιογραφία.

1. "Όνομα και έκθετο συγγραφέως (τό έκθετο γράφεται κλήρες. Τό όνομα ή τό άρχικό του όνόματος, προηγείται πάντοτε σέ αντίθεση με την βιβλιογραφία, όλου για λόγους αλφαβητικής κατατάξεως, προηγείται τό έκθετο).
  2. "Ό τίτλος του βιβλίου ή του έπιστημονικού άρθρου (ύπογραμμισμένος ή σέ εισαγωγικά ανάλογα με την περίπτωση, βλ. "βιβλιογραφία").
  3. Τό όνομα του περιοδικού σέ συντομογραφία (σέ περίπτωση άρθρου από έπιστημονικό περιοδικό)
  4. "Ό τόμος του βιβλίου ή του περιοδικού (Γράφεται μ' ένσάρκιμο ή γράμμα - άρμόηση έλληνικού αλφαβήτου. Ένύστε παροηγείται τ. - τόμος. "Όταν τό βιβλίο έχει ένα μόνο τόμο, ως συνήθως, δέν γράφεται τίποτα).
  5. "Ό τόπος έκδόσεως (λέν αναφέρεται προκειμένου κοί περιοδικού. Αφορά μόνο στά βιβλία).
  6. Τό έτος έκδόσεως (Γράφεται πάντοτε κλήρες).
  7. "Ό άριθμός της σειράς του βιβλίου ή περιοδικού, στην όποία γίνεται ή παρακομή (του άριθμού προηγείται πάντοτε τό σ. ή σελ.).
  8. "Ό άριθμός της εικόνας (έπ' όσον υπάρχει παρακομή σέ συγκεκριμένη εικόνα. Του άριθμού προηγείται πάντοτε τό εικ. ή σελ. - σελίδιο.).
  9. "Ό άριθμός του πίνακα (έπ' όσον υπάρχει παρακομή σέ συγκεκριμένο πίνακα. Του άριθμού προηγείται πάντοτε τό Πίν.).
- Στις ύποσημειώσεις ούδέποτε γράφεται ό έκδοτικός οίκος
Σέ περιπτώσεις που ένα βιβλίο άνήκει σέ σειρά ένύστε για λόγους διευκολύνσεως σημειώνεται μετά τόν τίτλο και τό όνομα της σειράς.

Γ.5 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ένώ ό σκοός της ύποσημείωσης (παρακομής) είναι νά γνωστοποιήση συνοκτι κα την πηγή, από την όποία μετριοιστήκαμε στοιχεία ή στην όποία παραέκομε για κερυσότερες πληροφορίες, σκοός της βιβλιογραφίας είναι νά συγκεντρώση και νά ταξινομήση κελτομερως τό σύνολο των πηγών, που χρησιμοποιήθηκαν για την πραγματοποίηση της έπιστημονικής μελέτης.

Η βιβλιογραφία τοποθετείται υπό τέλος της έπιστημονικής μελέτης, σέ ειδική ένότητα με τίτλο "βιβλιογραφία".

Κάθε έπιστημονικό έργο που υπάρχει ταξινομημένο στην βιβλιογραφία, πρέπει νά έχη άνασποθή σέ μία τουλάχιστον από τις ύποσημειώσεις, έκτός αν σημειώνεται κατά όλοιοδήποτε άλλο τρόπο. Άν στην βιβλιογραφία περιέχονται έργα, από τά όποια δέν παίρνεται σαφώς ότι κήραμε συμβουλές κατά την σύνταξη της εργασίας μας

(πράγμα που μερικές φορές μπορεί νά συμβη σέ περιπτώσεις γενικής ένημερώσεως), τότε σημειώνονται έτσι ώστε νά ξεχωρίζουν και νά μήν ύποθέση ό άναγνώστης ότι έγινε χρήση του συνόλου των βιβλίων. Στην περίπτωση αυτή όρίζεται σάν "Γενική βιβλιογραφία" σέ αντίδιαστολή προς την "Ειδική, επί του άντικειμένου, βιβλιογραφία."

Αυτερίσκοι μπορούν νά διαφοροποιήσουν τά δύο είδη.

Σέ μεγάλες έργαυτες, και μάλιστα στις περιπτώσεις που οί παρακομές σέ μικρής σημασίας έργα είναι έκουσιώδεις, μπορεί νά δοθι και έπιλογή της βιβλιογραφίας.

Η ταξινόμηση της βιβλιογραφίας γίνεται κατ' αλφαβητική σειρά των εκθέτων των συγγραφέων, άνεξαρτήτως αν περιλαμβάνη βιβλία, περιοδικά ή άλλες πηγές. Σέ ειδικές περιπτώσεις, αντί της παραπάνω μεθόδου, μπορεί νά γίνει κατάταξις και κατά χρονολογική σειρά της έκδόσεως. "Όταν μία βιβλιογραφία ύποδιαιρηται σέ διάφορες κατηγορίες θεμάτων, τότε για κάθε κατηγορία αρχίζει και μία νέα αλφαβητική σειρά κατατάξεως. Έργα στά όποια δέν αναφέρεται ό συγγραφέας, ταξινομούνται αλφαβητικά με βάση τό άρχικό γράμμα του

"Όπως για τις ύποσημειώσεις έτσι και για τις βιβλιογραφίες προβλέπεται καθιερωμένη σειρά καταγραφής στοιχείων.

Προκειμένου περί βιβλίων και έν γενει αύτοτελών έργων τηρείται ή έξης σειρά:

1. Τό έπώνυμο του συγγραφέως, ακολουθούμενο από τά άρχικά ή κλήρες τό όνομά του
2. "Ό τίτλος, πάντοτε πλήρης και ύπογραμμισμένος (τυπωμένος σέ πλάγια γραφή).
"Ό υπότίτλος αν κρίνεται άναγκαίος για τή διευκρίνιση του τίτλου.
3. "Έκδοσις (μόνο αν είναι δευτέρα, τρίτη κ.ο.κ.)
4. Τόπος έκδόσεως.
5. "Έκδοτικός οίκος
6. Χρόνος έκδόσεως (αν δέν αναφέρεται, σημειώνεται ή συντομογραφία δ.χ.)

Παράδειγμα: Itten, Johannes. Design and form; the basic design course at the Bauhaus. London, Thames and Hudson, 1964.

Προκειμένου περί άρθρου σέ έπιστημονικά περιοδικά τηρείται ή έξης σειρά:

1. Τό έπώνυμο του συγγραφέως, ακολουθούμενο από τά άρχικά ή κλήρες τό όνομά του.
2. "Ό τίτλος του άρθρου, σέ εισαγωγικά.
3. Τό όνομα του περιοδικού, σέ σύντμηση (κατά τό παράρτημά μας Α) ή και κλήρες, ύπογραμμισμένο (τυπωμένο σέ πλάγια γραφή).
4. "Ό άριθμός του τόμου.
5. "Ό άριθμός του τεύχους (μόνο στην περίπτωση που τά τεύχη, τά όποια άπαρτίζουν τόν τόμο έχουν ίδιαύτερη άρίθμηση σελίδων έκαστον)
6. "Η χρονολογία της έκδόσεως.

7.- Οί σελίδες που καταλαμβάνει ολόκληρο τό άρθρο μέσα στον τόμο ή στο τεύχος
Παράδειγμα: Erffa, Helmut von. "Bauhaus first phase". Architectural Review,
 τ.122, Αύγουστος, 1957, σ.103-105.

Παραδείγματα για τίς παρακάτω περιπτώσεις παρατίθενται στο Παράρτημα Ε' και
 αναφέρονται σε:

Βιβλία:

- α. με έναν συγγραφέα
- β. με περισσότερους συγγραφείς
- γ. για μία έκδοση μετά την πρώτη έκδοση των βιβλίων
- δ. για ένα μεταφρασμένο βιβλίο
- ε. για ένα βιβλίο με περισσότερους τόμους
- ζ. για μία μελέτη συμπεριλαμβανόμενη σ' ένα βιβλίο (edited book), τό όποιο απο-
 τελείται από κείμενα διαφόρων συγγραφέων.
- η. για μία σειρά βιβλίων.

Περιοδικά

- α. για άρθρο σ' ένα περιοδικό
- β. για άρθρο άγνωστού συγγραφέως
- γ. για άρθρο σ' έφημερίδα

Γ.6 ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Με σκοπό πάντοτε τον περιορισμό της έκτάσεως των παραπομπών γίνονται τριών ειδών
 συντμήσεις γραφής.

- α. Όρισμένες λέξεις και έννοιες, πολύ συνηθισμένες, δίδονται με συγκεκριμένο σύντο-
 μο τρόπο.
- β. Οί τίτλοι των περιοδικών δίδονται επίσης με καθιερωμένο σύντομο τρόπο.
- γ. Τά σπουδαιότερα από τά συγγράμματα, στα όποια αναφέρονται συχνά οί παραπομπές
 δίδονται συντομογραφικά (Αυτό δέν ισχύει συνήθως για μικρής έκτάσεως άρθρα σε
 περιοδικά).

α. Οί λέξεις και έννοιες, που χρησιμοποιούνται με σύντμηση και οί σχετικές διευ-
 κρινύσεις δίδονται στον πίνακα του παραρτήματος Β.

β. Για τούς συντετημένους τίτλους των διαφόρων έπιστημονικών περιοδικών, βλ. τό
 παράρτημα Α.

γ. Τά ειό σπουδαία για μία μελέτη συγγράμματα, εις τά όποια γίνονται έπανελημ-
 μένες παραπομπές μπορούν να δοθούν συντομογραφικά. Στην περίπτωση αυτή δέν υπάρχει
 ένας παραδεδομένος και έναϊος τρόπος συντμήσεως, αλλά σε ιδιαίτερο πίνακα προη-
 γούμενο του κειμένου καθορίζεται από τον μελετητή πώς θα συμβολιστή κάθε σύγγραμ-
 μα. Ο πίνακας αυτός έχει τίτλο "Συντομογραφία συγγραμμάτων" (Sigles Γαλλικά,
 Abbreviations Άγγλικά, Verzeichnis der Abkürzungen Γερμανικά, Abbreviazioni Ιταλικά).
 Παραδείγματα του τύπου αυτού των συντομογραφιών βλ. στο παράρτημα Δ.

Γ.7 ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ

Πρέπει πάντοτε να μένει περιθώριο στο πάνω, στο κάτω και στο άριστερό μέρος κάθε σελίδας.

ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Χρησιμοποιείται πάντα μόνο η μία πλευρά του χαρτιού.

Όλο το κείμενο γράφεται σε διπλό διάστιχο (κανονικό διάστιχο γραφομηχανής), ενώ τα παραθέματα, που είναι μεγαλύτερα από πέντε στίχους (βλ. κεφαλ. για τα παραθέματα) και οι υποσημειώσεις γράφονται με μονό διάστιχο (πυκνό).

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

Παραθέματα ονομάζονται αποσπάσματα από κείμενα άλλων συγγραφέων, τα οποία παρατίθενται αυτούσια στο κείμενο της μελέτης.

Όταν ένα παράθεμα δεν είναι μεγαλύτερο από πέντε δακτυλογραφημένους στίχους, μπαίνει σε εισαγωγικά (".....") και τοποθετείται σε συνέχεια με το κυρίως κείμενο. Για παραθέματα μέσα σε παραθέματα χρησιμοποιούνται απλά εισαγωγικά ('.....') Σημεία στήξεως τοποθετούνται μέσα σε εισαγωγικά μόνο αν περιλαμβάνονται στο παράθεμα. Όταν τα παραθέματα είναι μεγαλύτερα από πέντε δακτυλογραφημένους στίχους δεν τοποθετούνται σε εισαγωγικά αλλά σε μία νέα παράγραφο με διάστιχο πυκνότερο από το διάστιχο του κειμένου και "σε έσοχή" (βλ. ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ). Ο αριθμός της βιβλιογραφικής παραπομπής τοποθετείται στο τέλος κάθε αποσπάσματος.

Αν πρέπει να παραλειφθούν μερικές λέξεις μέσα στο παράθεμα, τότε στη θέση των λέξεων, που παρελείφθησαν, σημειώνονται τρεις τελείες μ' ένα διάστημα ανάμεσά τους. Αν παραλειφθεί μία ολόκληρη παράγραφος ή περισσότερο, τότε σημειώνεται ένας ολόκληρος στίχος από τελείες με διαστήματα μεταξύ τους. Για μία παράλειψη στο τέλος μιας προτάσεως χρησιμοποιούνται τέσσερις τελείες, εκ των οποίων η τελευταία σημειώνει το τέλος της προτάσεως.

Παράδειγμα: Κοντά σ' αυτά όμως, τό σύγχρονο "παρόν" διαφέρει από προηγούμενες εποχές κατά ένα βασικό σημείο:

Δύο μεγαλύτερα προβλήματα αντιμετωπίζουν τα μέλη των σχετικά έκσυγχρονισμένων κοινωνιών είτε συνειδητά είτε όχι. Τό ένα από αυτά είναι νέο και τό άλλο καλό... Τό νέο είναι τό πρόβλημα της κοινωνικοποίησης για ένα άγνωστο μέλλον.

.....
 Ένα παρόμοιο πρόβλημα ήταν σπάνιο στή παγκόσμια ιστορία πριν από τόν έκσυγχρονισμό, άκόμη και για έπιλεκτά και εύφάνταστα μέλη της κοινωνίας. (1)

Έτσι αν πάντοτε ό δογματισμός υπήρξε άνασχετικός παράγων στή εξέλιξη, σήμερα μπορεί να άποδεικνύεται μοιραϊός.

Σημειώσεις

1. M. Levy, Modernization and the Structure of Societies, 2α έκδ. Princeton, 1969, σελ. 79

Όταν πρέπει να γίνει παρεμβολή δικών μας σχολίων ή έπεξηγήσεων μέσα σ' ένα παράθεμα, οι παρεμβολές αυτές τοποθετούνται μέσα σε παρενθέσεις.

Παράδειγμα: Η Βρεταννία σ' αυτήν τήν κρίσιμη στιγμή (λίγο μετά τό 1990) όπισθοχώρησε. Ο Βρεταννικός χαρακτήρας άντετίζεται υπερβολικά στίς έπαναστάσεις ή άκόμη και στήν λογικά άκαμπτη στάση, στα δραστικά μέτρα και στήν άδιάλλακτη δράση. (2)

Σημείωση: Η παρεμβολή "σικ" (έτσι) χρησιμοποιείται συνήθως μετά από ένα λάθος πραγματικό, όρθογραφικό ή λογικό στο παράθεμα, για να δείξει ότι τό λάθος όφείλεται στόν συγγραφέα, από τό έργο του όποιου έχει ληφθή αυτόύσιο τό παράθεμα.

Αν όρισμένες λέξεις σ' ένα παράθεμα πρέπει να τουισθούν, τότε αυτές οι λέξεις υπογραμμίζονται (δηλ. γράφονται σε πλάγια γραφή όταν τυκώνονται). Σε μία τέτοια περίπτωση όμως τό παράθεμα ακολουθεί ένας αριθμός, ό όποιος άντιστοιχεί σε μία υποσημείωση, όπου αναγράφεται "δική μου υπογράμμιση" ή "υπογράμμιση του συγγραφέως".

Παράδειγμα: Ο Morris έθεσε τά θεμέλια του ρυθμού τής σύγχρονης άρχιτεκτονικής, μέ τόν Gropius ό χαρακτήρας αυτού του ρυθμού διαμορφώθηκε όριστικά. (3)

Τό κεφάλαιο ή τό πεζό γράμμα στήν άρχή του παραθέματος είναι δυνατόν να άλλαξη ή αναλόγως μέ τήν περίπτωση. Αν τό παράθεμα ένωματώνεται σε μία πρόταση του κυρίως κειμένου, τότε ή πρώτη λέξη άρχίζει μέ πεζό γράμμα άκόμη κι αν στο πρωτότυπο άρχίζει μέ κεφαλαίο.

Παράδειγμα: Η ανακόνωση του R. Banham, στο διεθνές συνέδριο του Βερολίνου (1967) άρχισε μέ τήν άκόλουθη θέση κατά τήν όποία "ή ιστορία και ή κριτική τής Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής είναι, ως τή σημερινή ήμερα, χωλή και μονόφθαλη, γιατί τόσο οι ιστορικοί όσο και οι θεωρητικοί έχουν άγνοήσει τό μισό τής ιστορίας τής Αρχιτεκτονικής". (4)

Σημειώσεις

2. Sir Nikolaus Pevsner, An outline of European architecture, Middlesex, 1969, σελ. 483.
3. Του ίδιου, Pioneers of modern design, Middlesex, 1968, σελ. 39, υπογράμμιση του συγγραφέως.
4. R. Banham, "Edison, der vergessene Pionier" Architekturtheorie, Βερολίνο, 1967, σελ. 47.

Ἄντιθετα ἂν ἓνα παράθεμα ἀποτελεῖ, μόνο του μία ολοκληρωμένη πρόταση καὶ ὄχι ἓνα μέρος μιᾶς ἄλλης προτάσεως, τότε ἡ πρώτη λέξη ἀρχίζει με κεφαλαίο γράμμα.

Παράδειγμα: Ὁ A. Koestler τόνισε τὴ καθολικότητα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς: " Ὅταν δύο ἀνεξάρτητα συστήματα ἀντιλήψεως ἢ συλλογισμῶν διαντιδρῶν μεταξύ των, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι εἴτε μία σύγκρουση, ποὺ καταλήγει σὲ χλιοῦμορ, εἴτε ἡ ἀνάμιξή τους σὲ μιὰ νέα πνευματικὴ σύνθεση, εἴτε ἡ ἀντιπαράθεσή τους σὲ μιὰ αἰσθητικὴ ἐμπειρία ". (5)

Ἐπιμειώσεις

5. A. Koestler, The Act of Creation, London, 1964, σελ. 45.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Ευντομογραφίες τίτλων ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν σχετικῶν με τὴν ἱστορία τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. Δὲν δίδεται πάντοτε ὁ τόπος ἐκδόσεως τῶν περιοδικῶν ὅπως γίνεται στὰ αὐτοτελῆ βιβλία. Θεωρεῖται γνωστός.

A.J.A.	American Journal of Archeology
Arch. Anz.	Archäologischer Anzeiger, Berlin
A. Δ.	Ἀρχαιολογικόν Δελτίον, Ἀθήναι.
Ath. Mitt.	Athenische Mitteilungen, Deutsches Arch. Institut, Berlin.
B.C.H.	Bulletin de Correspondence Hellénique
B.S.A.	Annual of the British School at Athens. London.
A.E.	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, Ἀθήναι.
J.H.S.	Journal of Hellenic Studies.
J.R.I.B.A.	Journal of the Royal Institute of British Architects.
Π. Α. Ε.	Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας
R.A.	Revue Archeologique, Paris
Röm. Mitt.	Römische Mitteilungen, Deutsches Arch. Institut, Berlin.
A.A.A.	Ἀρχαιολογικά ἀνάλεκτα ἐξ Ἀθηνῶν
Hesp.	Hesperia
Δ. Χ. Α. Ε.	Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἀθήναι.
A.B.M.E.	Ἀρχεῖον τῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι.
Pall.	Palladio. Rivista di Storia dell'Architettura. Roma.
B.Z. ἢ Byz. Zeit.	Byzantinische Zeitschrift, München.

Ευντομογραφίες τίτλων ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν σχετικῶν με τὸν ἀρχιτεκτονικὸ σχεδιασμό.

A.A.	:L'Architecture d'Aujourd'hui
A.A.J. Arena	:The Architectural Association Journal
A.A.P.	:The Architectural Association Quarterly
A.I.A.J.	:American Institute of Architects' Journal
A.I.P.J.	:The Journal of the American Institute of Planners
A.J.	:Architects' Journal
A.D.	:Architectural Design
A.R.	:Architectural Review
B+W	:Bauen und Wohnen
d.b.	:Deutsche Bauzeitung
e.b.	:Environment and Behavior
m.d	:Moebel Interior Design
N.Z.I.A.J.	:New Zealand Institute of Architects' Journal
R.I.B.A.J.	:Royal Institute of British Architects' Journal
T.P.I.J.	:Town Planning Institutes' Journal
T.P. Rev.	:Town Planning Review

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΗΘΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Έννοια	Έλληνικά	Άγγλικά	Γαλλικά	Γερμανικά
περίπου	περ.	g (circa)	-	ca.
Εύγερνε μέ...	Πρβ. ή Πρβλ.	cf (confer)	cf	vgl.
Κεφάλαιο	κεφ.	chap.	chap.	kap.
Έκδοσις	έκδ.	ed.	edit.	Ausg.
Έπιμελητής έκδόσεως	έπιμ.	ed.	edit.	Hrsg.
.....καί άλλου	κ.ά.	et al.	-	-
.....καί άκολουθως	κ.έξ.	et seq.	et.s.	-
.....καί τό λοιπό	κ.τ.λ.	etc.	etc.	etc.
Σελύς	σ.	p.	p.	S.
Στήν έπίμενη σελίδα	-	f	-	-
Στίς έπίμενες σελίδες	σ....κ.έξ.	ff	p...etshiv.	ff
Ύποσημεύσις	σημ.	f.n.	note	Anm.
Του ίδιου συγγραφέως	ό αυτός	idem	idem	-
Ένωθ άνωτέρω	ένωθ, άνωτ. ή έ.α.	ibid (ibidem)	ibid	ebd.
Όπου παραπάνω	ό.π.	ibid (ibidem)	ibid	ebd.
Μνημονευθεΐσα έργασία	-	op.cit.	op.cit.	op.cit. ή a.a.O.
Βλέπε παραπάνω στό κείμενο	-	suppra	suppra	suppra
Βλέπε παρακάτω στό κείμενο	-	infra	infra	infra
Σποράδην	σποράδην	passim	passim	passim
Στίχος (σέ κείμενο)	στ.	l.	l.	-
Άνευ χρονολογίας	ά.χρ.	n.d.	s.d.	-
Άριθμός	άρ.	no.	no.	Nr.
Βλέπε (δρα)	βλ.	q.v.	voir.	siehe ή s.
Μετάφρασις	μετφρ.	trans.	trad.	Übers.
Τόμος	τ.	vol.	vol.	Bd.
Τεύχος	τευχ.	fig.	fasc.	Heft.
Εικόνα	είκ.	fig.	fig.	Fig. ή Abb.
Εχέδιον	σχ.	-	-	-
Πίναξ	πιν.	pl.	pl.	Taf.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β.

α) έκδ., (ed. ή edit) γράφεται μόνον στήν περίπτωση, που τό ίδιο σύγγραμμα έχει έπανεκδοθή.

β) σ.-σελίδα-(p. ή s.) σημειώνεται κρίν από τήν ένδειξη τής σελίδας. Δέν είναι σπάνια όμως ή παράληψις του καί ή άπ' εύθείας παράθεσις του άριθμου τής σελίδας.

γ) σ...κ.έ. - σελύς καί έξής - (ff), όταν πρόκειται για παραπομπή σέ συνεχή σειρά σελίδων.

δ) σημ.-ύποσημεύσις -(note) ή (f.n.), προηγείται του άριθμου τής ύποσημεύσεως καί έπεται πάντοτε τής σελίδας.

ε) ό αυτός ή του ίδιου, (idem): χρησιμοποιείται στή θέση του ονόματος του συγγραφέως στή δεύτερη κατά σειρά από δύο παραπομπές, ανάμεσα στίς όποιες δέν έγινε παρεμβολή άλλου συγγραφέως.

ς) ένωθ. άνωτ. ή έ.α. (ibid), χρησιμοποιείται, παραλειπομένων των άλλων ένδείξεων, όταν πρόκειται για παραπομπή στό ίδιο βιβλίο ή άρθρο, στό όποιο άναφερόταν άμέσως προηγούμενη ύποσημεύσις (μέ ένδεχόμενη άλλαγή ως προς τήν σελίδα ή τήν εικόνα ή τό πίνακα).

η) ό.π. - όπου παραπάνω-(ibid) χρησιμοποιείται, όταν γράφουμε στή δημοτική καί στίς ίδιες περιπτώσεις που μεταχειριζόμαστε τό ένωθ. άνωτ. (έ.ά)

θ) Μνημονευθεΐσα έργασία (op.cit) τοποθετείται μετά τό όνομα του συγγραφέως καί χρησιμοποιείται για να παραπέμψουμε στό έργο του συγγραφέως, που μνημονεύθηκε τελευταία στή σειρά των ύποσημεύσεων-όχι όμως στήν προηγούμενη ύποσημεύση, όποτε μεταχειριζόμαστε τό έ,ά. (ibid) ή τό ε αυτός (idem).

Παράδειγμα:

31* Π.Μιχαήλς, op.cit., σελ. 80 σημαίνει παραπομπή στό έργο του Π.Μιχαήλ, που μνημονεύεται στήν τελευταία ύποσημεύση, στήν όποία άναφέρεται τό όνομα του Π.Μιχαήλ. π.χ. στήν 6*, υπό τήν προϋπόθεση ότι μεταξύ τής 6* καί 31* ύποσημεύσεως να μην άναφέρεται καμιά ύποσημεύση σέ έργο του Π.Μιχαήλ.

ι) σποράδην (passim) Όταν κρίνεται για παραπομπή όχι συγκεκριμένη, αλλά ή όποια άναφέρεται άόριστως σέ διάφορες σελίδες του ίδιου βιβλίου ή άρθρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

Παραδείγματα συντάξεως παραπομπής σέ ύποσημείωση.

- A. Όρλανδός, 'Η άρχιτεκτονική καί αί βυζαντινάί τοιχογραφύαι τής Μουής τοϋ Θεολόγου Πάτιμου. 'Αθήναι, 1970, σ. 106, Εύκ. 82.
- R. Martin, Manuel d'Architecture Grecque. τ. 1, Paris, 1965, σ. 182, Πιν. XVI.
- Π. Μιχαηλίδης, 'Η άρχιτεκτονική ώς Τέχνη. έκδ. 3η, 'Αθήναι σ. 8.
- Γ. Μυλωνάς, 'Η άκρόπολις τών Μυκηνών, Α.Ε. 1958, σ. 158, Εύκ. 3.
- A. H. S. Megaw. The Chronology of some Middle-Byzantine Churches. B.S.A. XXXII, 1931-32.
- A. W. Lawrence. Greek Architecture (The Pelican history of Art). Harmondsworth, 1962, σ. 99 κ.έ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'

Παραδείγματα συντομογραφιών συγγραμμάτων

- 'Όρλανδός, Βασιλική = 'Αναστ. Κ. Όρλανδός. 'Η Ξυλόστεγος Παλααιοχριστιανική Βασιλική τής Μεσογειακής Λεκάνης, 'Αθήναι 1952.
- Durm, Baukunst der Gr. = Joseph Durm. Die Baukunst der Griechen, Handbuch der Architektur II, Darmstadt, 1892
- Richter, Gravestones = Gisela M. A. Richter. The archaic Gravestones of Attica. London 1961
- Millet, L'ecole = Gabriel Millet, L'ecole Grecque dans l'architecture Byzantine, Paris, 1916
- Beylie Hab. Byz. = Général L. de Beylié. L'habitation Byzantine. Recherches sur l'architecture civile des Byzantins et son influence en Europe Grenoble - Paris, 1902

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε΄

ΒΙΒΛΙΑ

- 1) Γιά βιβλίο μ' ένα συγγραφέα :
Abraben, E. Resort Hotels; Planning and Management.
N. York, Reinhold publishing corporation, 1965
- 2) Γιά βιβλίο με δύο ή τρεις συγγραφείς :
Bayer, Herbert; Gropius, Walter; and Gropius, Ise.
Bauhaus, 1919-1928. Boston, Charles, T Brandford Co , 1959
- 3) Γιά μια έκδοση μετά την πρώτη έκδοση του βιβλίου :
Pevsner, Sir Nikolaus. Pioneers of modern design.
3rd ed. London, Penguin Books, 1960.
- 4) Διά μεταφρασμένο βιβλίο .
Gropius, Walter. The new architecture and the Bauhaus.
Μτφρ. από τό Γερμανικό του P. Morton Shand.
London, Faber and Faber, δ.χ.
- 5) Γιά βιβλίο με περισσότερους του ενός τόμους
Albers, Josef. Interaction of colour. New Haven,
Connecticut , Yale University Press, 1963. τ.2
- 6) Γιά μελέτη συμπεριλαμβανόμενη σ' ένα βιβλίο (edited book) τό όποιο άποτελείται από κείμενα διαφόρων συγγραφέων (ό υπεύθυνος για την επιλογή αυτών των κειμένων ονομάζεται επιμελητής έκδόσεως -editor-) :
Whittick, Arnold. "Bauhaus". Στο Encyclopaedia of modern architecture, επιμέλεια Wolfgang Pehnt. London, Thames and Hudson, 1963.
- 7) Γιά μια σειρά βιβλίων
Bayer, Herbert. Toward the book of the future. Στο Books for our time, επιμέλεια Marshall Lee. Oxford, OUP, 1951.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1) Γιά άρθρο σε ένα περιοδικό.
Diament, R. E "the Surebuilt system" The Architect and Building News,
τ.232 , Οκτώβριος, 1967, σ.665-666
- 2) Γιά άρθρο άγνωστου συγγραφέως.
"Legacy of the Bauhaus" Arts Journal τ.22ος, θ.θινόςπωρο, 1962 6. 15-21
- 3) Γιά άρθρο σ' έφημερίδα
Shand, P. Morton. "The Bauhaus". Times Literary Supplement, 29 Μαΐου 1953